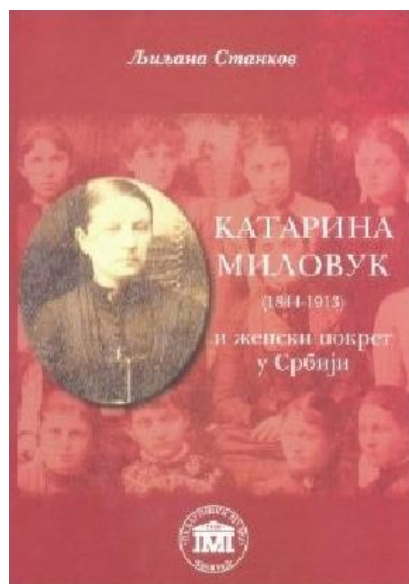


Век и по од оснивања Више женске школе у Београду



Поводом обележавања 150 година од оснивања Више женске школе у Београду, крајем октобра је у Педагошком музеју представљена књига Љиљане Станков о Катарини Миловук, првој управитељки Више женске школе, *Катарина Миловук (1844-1913) и женски покрет у Србији* (издање Педагошког музеја из 2011. године).

Том приликом је представљен и зборник о Драги Гавриловић *Валоризација разлика* (о ком у овом броју објављујемо приказ), а Музеј је организовао и пратећу изложбу о женском образовању у Србији. Доносимо пригодни текст о Катарини Миловук којим је Љубица Ћоровић том приликом дочарала значај ове изузетне жене, као и фотографије Више женске школе, њених ученица и наставница.

Катарина Миловук у Београду, 1863–1913

Краљ Милан је, мало у шали, мало у збиљи, често говорио како у Србији није реткост имати не једну него две таште, и како је Миловуковица неспорна духовна свекрва и ташта у стотинама кућа, рођени стратег... Ко је била та Миловуковица коју су и српски краљеви помињали с поштовањем? Како је градила свој углед? Какве је размере њен утицај имао крајем 19. века? (Још једна, незванична чаршијска подела старог Београда, постављала ју је у ранг – „одмах после патријарха“.) Каква је била та њена „рођена“ стратегија? Ко је сачињавао њену војску?

Не можемо довољно нагласити чињеницу да је своју, слободно можемо рећи просветитељску каријеру започела у 19. години. Данас би рекли да је била још тинејџерка. У њеном, другачијем времену, одважност јој није недостајала. Није ни чудо ако знамо да се у њеној породици учешће у биткама није избегавало. Рођена је 1844, у дому тадашњег поручника Јована и Јелисавете Ћорђевић. Њен отац је у својој 18. години пребегао у Србију, из ондашње Аустроугарске, ступио у војну службу, истицао се у борбама против Турака код Сокола и на Дрини. Током Катариног детињства ратовао је у Мађарској, командовао је руским батаљоном у Кримском рату, два пута је рањен. Након бомбардовања Београда 1862, постављен је за команданта одбране Београда.

У првим документима записана као Екатарина Ћорђевићева, његова кћи, у Русији је „свршила николајевски курс (гимназију у Николајеву) и положила велики државни испит на одеском универзитету“. У Београду, у који је дошла из далеке Русије, још су биле свеже последице бомбардовања 1862, Турци су још били у Тврђави. Тек пет година доцније, 1867, коначно су напустили град.

У таквим околностима, у жару дипломатских активности и преговора о самосталности Србије, кнез Михаило Обреновић није заборављао да, упркос противљењу Државног Савета „прогура“ своју идеју о оснивању Више женске школе. „Господар случаја“ (како би рекао Булгаков), учиниће да се Виша женска школа усели најпре у неадекватне просторије у близини Државног савета, изнад Вазнесенске цркве, а потом, две деценије доцније, 1882, не без упорности Миловуковице, и у саму зграду Државног савета, померајући до тада, чврсто омеђене границе женског утицаја, и на овај, више симболичан начин.

Књига Љиљане Станков, кроз поглавља посвећена Вишој женској школи, Београдском женском друштву и Српском народном женском савезу, на најбољи начин сведочи о делима Катарине, удате Миловук, жене посвећене просвећивању жена и контексту њеног рада, не само у Србији, него и у свим земљама из којих су питомице пристизале и школовале се о трошку или уз помоћ Кнежевине Србије.

Миловуковица, како су је звали (надимци су посебна београдска прича... рецимо, њен отац, пуковник – познатији је као Јоца Шваба, због војвођанског порекла), једна је од првих жена која је у Србији остварила своје потенцијале ван кућног окриља. Нешто пре 1900. године поднела је председнику Београдске општине молбу којом тражи да је уведу у бирачки списак. Њени аргументи нису се могли побити. Нешто касније, исту молбу поднела је и Сенату – да се свим самосталним женама, то јест, женама које саме издржавају породицу призна право гласа. Њени захтеви задирали су у сам уставни поредак тадашње Србије. И наравно, суочавала се са знатним предрасудама, неповерењем, оспоравањем, али је, ипак, три деценије њој било поверавано васпитавање девојчица од 11–19 година у полуоријенталној Србији с краја 19. века.

Одговор Катарине Миловук на све нападе био је сажет у девизи: *ред, рад и дисциплина*, али и у за данашње појмове незамисливој праведности коју је и сама поштовала: „Највећа пажња мора бити управљена на науку а не на којекакве беспослице!“ Милоуковица је имала куражи да и ћерку Стојана Новаковића, тада професора Велике школе и министра просвете, врати кући због деколтеа и бисерне огрлице о чему је сачувана обимна службена преписка. Миловуковица није узмицала, није правила изузетке, њен лични пример био је беспрекоран.

Није ни чудо какав је утицај имала на стотине питомица Више женске школе, и за време њиховог школовања, али и после њихове удаје. Позната је њена (и њених питомица) подршка краљици Наталији, великој добротворки Више женске школе, током дугогодишњих превирања и криза у браку са краљем Миланом.

По одласку у пензију, 1893, Катарина Миловук се посветила преводилачком раду. Ваљда јој је било довољно дисциплине, ратова, трагедија које су остављале трагове и на њен живот. Са немачког је превела роман *Доле оружје* баронице Берте фон Сутнер (Bertha von Suttner), добитнице Нобелове награде за мир 1905. На немачком говорном подручју ово дело је до 1905. године доживело чак 37 издања, преведено је на енглески, италијански, француски, шпански (пет година после српског издања)... У Србији је превод Миловуковице из 1900. године остао усамљен пример пацифистичке литературе. Ако данас погледате електронски каталог Народне библиотеке Србије, видећете да од свих библиотека које су у систему КОБИС, једино Народна библиотека Србије има други део овог романа, док Библиотека града Београда има први део (али није у КОБИСУ), и то је све што можете наћи ван приватних библиотека.



Фасада главне школске зграде и цркве, са једним углом „Савета“



„Савет“ и црква са звонаром, из дворишта



Неколико ученица IV разреда из 1898—99 са Станком Ђ. Глишићевом, кл. учитељицом. Две ученице, у карираним блузама, питомице су, родом из Македоније, Атина Кућелићева и Малвина Поповићева.



На часу српскога језика (Ш1 из 1911—12). Учионица у трећем павиљону (најбоља).



На часу физике (Шг из 1911—12). Учионица у првом павиљону.



Мерење Зучевица (Is из 1911—12).



Ученице на одмору, испред павиљона (III р. из 1902—3).



Прво коло свршених ученица (1865-66). Управитељка К. М. Миловук (за, столићем) и класне учитељице П. Пинтеровићева, (десно, до управитељке) и Евица Векецка (лево).

Ljubica Ćorović
Belgrade City Library

The First Girls' High School in Belgrade - 150th Anniversary